

Warszawa, 09.07.2026 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur**

KMPT.570.10.2026.MI

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji w placówce Straży Granicznej w Łodzi oraz pomieszczeniach lotniska
Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta**

I. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

1. Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹.

2. OPCAT ustanowił system regularnych wizyt prewencyjnych w miejscach pozbawienia wolności. Wizyty te są przeprowadzane przez niezależne organy: Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)² i krajowe mechanizmy prewencji. W Polsce funkcję krajowego mechanizmu prewencji wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO) za pomocą funkcjonującego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm)³.

3. KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa-strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem⁴. Z kolei

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), zob. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

³ Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264).

⁴ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiejkolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”⁵.

4. Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie wizytacji członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁶. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁷. Spostrzeżenia KMPT opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁸.

5. Wizytacja KMPT w miejscu pozbawienia wolności ma charakter zapobiegawczy i stanowi uzupełnienie prac SPT. Krajowy Mechanizm nie jest organem śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁹. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania osób pozbawionych wolności oraz przedstawianie zaleceń mających na celu ich wyeliminowanie.

6. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ¹⁰.

7. Podstawą systemu zapobiegawczego stworzonego przez OPCAT jest dialog między KMPT i odpowiednimi władzami, zmierzający do poprawy sytuacji¹¹.

8. Osoby i organizacje, które zdecydowały się na przekazanie Krajowemu Mechanizmowi informacji, nie mogą ponieść z tego tytułu jakiejkolwiek sankcji lub uszczerbku, niezależnie od tego, czy udzieliły KMPT informacji prawdziwej lub fałszywej (zakaz represji)¹².

⁵ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁶ Zob. art. 20 OPCAT.

⁷ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁸ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. np. Raport RPO z działalności w Polsce KMPT w 2024 r., Część II – Metodologia i zakres prac KMPT.

⁹ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z dnia 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, par. 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, Nowy Jork i Genewa 2018, s. 4-6.

¹⁰ Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

¹¹ Zob. art. 22 OPCAT.

¹² Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

II. Wprowadzenie

9. W dniu 4 marca 2026 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur przeprowadzili niezapowiedziane wizytacje w placówce Straży Granicznej w Łodzi oraz pomieszczeniach lotniska Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta (dalej jako: placówki, jednostki, pomieszczenia) znajdujących się w obszarze właściwości Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej (NOSG).

10. Wizytacje miały na celu sprawdzenie sposobu traktowania osób pozostających pod nadzorem Straży Granicznej, ocenę zapewnionych im warunków oraz przedstawienie rekomendacji, które wzmocnią ochronę tych osób przed ryzykiem tortur oraz innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania.

11. W skład zespołu wizytującego wchodziło: Anna Grabowska (socjolożka), Marcin Imszenik (prawnik) oraz Tomasz Żółtek (psycholog, coach).

12. W czasie wizytacji przedstawiciele KMPT odbyli rozmowy z kierownictwem wizytowanych placówek, funkcjonariuszami i osobami pozbawionymi wolności oraz zapoznali się z wybraną dokumentacją i monitoringiem wizyjnym.

13. Po zakończeniu wizytacji przedstawiciele KMPT dokonali analizy przekazanej przez kierownictwo placówek dokumentacji, a także nagrań monitoringu.

III. Charakterystyka placówki

14. Placówka Straży Granicznej w Łodzi nie posiada standardowego, własnego Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych (PdOZ). Osoby zatrzymane, wobec których konieczne jest dłuższe osadzenie, są przewożone do PdOZ znajdujących się w dyspozycji Komendy Miejskiej Policji w Łodzi. Placówka operuje w dwóch zróżnicowanych lokalizacjach: na terenie terminala lotniczego oraz w wynajmowanych pomieszczeniach w pobliskim budynku Aeroklubu.

15. Część jednostki Straży Granicznej zlokalizowana na terenie terminala lotniczego składa się z kilku rodzajów pomieszczeń:

- „pomieszczeń drugiej linii” przeznaczonych do odbierania wyjaśnień od cudzoziemców niespełniających warunków wjazdu;
- „pomieszczenia specjalnego” wykorzystywanego do krótkotrwałego pobytu dla osób poszukiwanych lub agresywnych, oczekujących na konwój;
- pokoi do wykonywania sprawdzenia prewencyjnego lub kontroli osobistej;
- dwóch pomieszczeń przeznaczonych dla cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; w pomieszczeniach tych umieszcza się cudzoziemców na podstawie decyzji o odmowie wjazdu oraz nakazu przebywania w określonym miejscu; od początku 2025 r. do czasu przeprowadzenia wizytacji skala odmów wjazdu na lotnisku była bardzo niska – w 2025 r. wydano jedynie 2 takie decyzje.

16. Pomieszczenia Straży Granicznej zlokalizowane na terenie budynku Aeroklubu przeznaczone są z kolei do prowadzenia czynności administracyjnych z cudzoziemcami dowożonymi z terenu (współpraca obejmuje aż 28 różnych jednostek Policji) oraz ze strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców. Obiekt ten nie posiada wyodrębnionych cel, w związku z czym zatrzymani oczekują na zakończenie procedur w pomieszczeniach biurowych bądź bezpośrednio na korytarzu.

17. W porcie lotniczym w Łodzi nie funkcjonuje strefa tranzytowa, w związku z czym cudzoziemcy, którym odmówiono wjazdu, nie mogą przebywać na ogólnodostępnej hali odlotów (np. w strefie sklepów wolnoślowych) i pozostają w dyspozycji Straży Granicznej we wskazanych wcześniej zamkniętych pomieszczeniach z nakazem przebywania do czasu realizacji lotu powrotnego.

IV. Utrudnienia w wykonywaniu mandatu

18. Przedstawiciele KMPT zwracają uwagę na utrudnienia, jakie wystąpiły na etapie wejścia zespołu wizytującego do strefy zastrzeżonej lotniska. Warunkiem uzyskania dostępu do tej strefy było poddanie się przez wizytujących standardowej kontroli bezpieczeństwa, obejmującej przejście przez bramkę wykrywacza metali oraz kontrolę bagażu.

19. W przypadku jednego z członków zespołu bramka wykrywacza metali zasygnalizowała obecność metalu, co skutkowało koniecznością poddania go dodatkowej kontroli manualnej, a także zdjęcia i prześwietlenia obuwiu. Czynności te wydłużyły procedurę wejścia do wizytowanych pomieszczeń i miały charakter kontroli stosowanej wobec pasażerów oraz innych osób wchodzących do strefy zastrzeżonej lotniska.

20. KMPT podkreśla, że zgodnie z art. 4 ust. 1 oraz art. 19 ust. 1 OPCAT przedstawiciele Krajowego Mechanizmu mają prawo do swobodnego, niezwłocznego i nieograniczonego dostępu do wszystkich miejsc, w których przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności. Dostęp ten nie powinien być uzależniany od uprzednich zgód ani od spełnienia dodatkowych formalności, jeżeli mogłyby one prowadzić do opóźnienia lub ograniczenia realizacji mandatu. Zasada ta znajduje potwierdzenie w Komentarzu ogólnym SPT do art. 4 OPCAT, w którym wskazano, że pojęcie miejsca pozbawienia wolności obejmuje również przestrzeń funkcjonujące w obrębie portów lotniczych¹³.

21. Funkcjonariusze Straży Granicznej wskazali, że obowiązek przeprowadzenia kontroli wynikał z przepisów dotyczących bezpieczeństwa lotniczego

¹³ Zob. Komentarz ogólny nr 1 (2024) do artykułu 4 Protokołu fakultatywnego (miejsca pozbawienia wolności), CAT/OP/GC/1, pkt 14 i 21. Dokument dostępny na stronie: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/catopgc1-generalcomment-no-1-2024-article-4>.

i zasad dostępu do strefy zastrzeżonej lotniska. KMPT rozumie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa portu lotniczego, niemniej zauważa, że stosowanie tego rodzaju procedur wobec przedstawicieli KMPT powinno być oceniane z perspektywy proporcjonalności oraz wpływu na realną możliwość wykonywania mandatu.

22. W ocenie KMPT procedury bezpieczeństwa nie powinny prowadzić do nieuzasadnionego opóźniania dostępu do miejsc, w których mogą przebywać osoby pozbawione wolności. Niezbędne jest zatem wypracowanie takich rozwiązań organizacyjnych, które pozwolą pogodzić wymogi bezpieczeństwa lotniczego z obowiązkiem zapewnienia przedstawicielom KMPT sprawnego, niezwłocznego i niezakłóconego dostępu do wizytowanych pomieszczeń.

23. KMPT zwraca uwagę, że analogiczne trudności w realizacji mandatu Krajowego Mechanizmu występowały już wcześniej w odniesieniu do jednostek Straży Granicznej funkcjonujących na terenie portów lotniczych i były sygnalizowane w poprzednich raportach KMPT¹⁴.

24. **KMPT zwraca się do Komendanta Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej o informacje o działaniach podjętych w niniejszej sprawie.**

V. Problem systemowy – badanie lekarskie osób zatrzymanych

25. Osoby zatrzymane przez funkcjonariuszy Straży Granicznej poddawane są badaniom lekarskim na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji¹⁵, zgodnie z którym badanie lekarskie osoby zatrzymanej przeprowadza się jedynie w określonych przypadkach, tj. gdy osobie tej udzielono pierwszej pomocy medycznej, zachodzi uzasadniona obawa, że osoba znajduje się w stanie zagrażającym życiu lub zdrowiu, oświadcza ona, że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie mogłoby zagrażać jej życiu lub zdrowiu, albo gdy z informacji posiadanych przez Straż Graniczną lub z okoliczności zatrzymania wynika podejrzenie choroby zakaźnej. Regulacja ta nie przewiduje zatem obowiązku przeprowadzania badania lekarskiego wobec każdej osoby zatrzymanej. W konsekwencji część osób przyjmowanych do wizytowanych placówek Straży Granicznej nie jest objęta taką oceną medyczną. Analogiczne ograniczenie wynika z art. 461a ust. 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach¹⁶, zgodnie z którym cudzoziemiec przyjmowany do pomieszczenia

¹⁴ Zob. Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji placówek Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej, KMPT.570.6.2025.PB, pkt 19–26, w których opisano utrudnienia w dostępie zespołu KMPT do jednostki SG na Lotnisku Chopina w Warszawie, obejmujące m.in. opóźnienia w rozpoczęciu wizytacji, konieczność uzyskiwania przepustek, żądanie okazania dokumentów tożsamości oraz poddanie wizytujących kontroli bezpieczeństwa.

¹⁵ Zob. § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 czerwca 2002 r. w sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1708).

¹⁶ Dz. U. z 2025 r. poz. 1079 ze zm.

przeznaczonego dla cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega badaniu lekarskiemu oraz zabiegom sanitarnym wyłącznie w uzasadnionych przypadkach.

26. W ocenie KMPT badaniem lekarskim powinna być objęta każda osoba zatrzymana przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Niezależna ocena medyczna stanowi jedną z podstawowych gwarancji ochrony przed torturami oraz innymi formami niewłaściwego traktowania. Jednocześnie służy ona ochronie samych funkcjonariuszy, ograniczając ryzyko formułowania nieuzasadnionych zarzutów dotyczących sposobu traktowania osób pozostających pod ich nadzorem. Krajowy Mechanizm podkreśla również, że świadomość możliwości ujawnienia i właściwego udokumentowania obrażeń przez personel medyczny ma istotne znaczenie prewencyjne. Może bowiem działać odstraszająco wobec nieuzasadnionemu lub nieproporcjonalnemu stosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

27. Zdaniem CPT każdy nowo przybyły cudzoziemiec pozbawiony wolności na podstawie przepisów imigracyjnych musi zostać niezwłocznie poddany całościowemu badaniu lekarskiemu. Badanie to powinno zostać przeprowadzone w celu weryfikacji ogólnego stanu zdrowia, zidentyfikowania osób wymagających szczególnej troski i oceny ich podatności na zagrożenia, a także w celu wczesnego wykrycia chorób zakaźnych¹⁷.

28. W tym kontekście KMPT zwraca uwagę na stanowisko Komitetu Przeciwko Torturom (CAT), SPT oraz Rady Powierniczej Dobrowolnego Funduszu ONZ na rzecz Ofiar Tortur, zgodnie z którym personel medyczny odgrywa szczególnie istotną rolę w zapobieganiu torturom, pociąganiu sprawców do odpowiedzialności oraz udzielaniu wsparcia pokrzywdzonym. Przedstawiciele zawodów medycznych często jako pierwsi mają możliwość rozpoznania symptomów świadczących o stosowaniu tortur lub innych form niewłaściwego traktowania. Dzięki kontaktowi z osobami pozbawionymi wolności oraz możliwości oceny ich stanu fizycznego i psychicznego mogą nie tylko identyfikować i dokumentować obrażenia, lecz także przeciwdziałać nadużyciom, zgłaszać podejrzenia i zapewniać ofiarom niezbędną pomoc medyczną. Udokumentowanie tortur lub innych form złego traktowania może stanowić warunek dochodzenia sprawiedliwości, uzyskania ochrony międzynarodowej, rehabilitacji oraz właściwej opieki. Może również pełnić funkcję terapeutyczną, ponieważ przyczynia się do uznania doświadczeń osoby pokrzywdzonej. Z tego względu państwa powinny zapewnić wszystkim osobom pozbawionym wolności dostęp do badania lekarskiego niezwłocznie po zatrzymaniu¹⁸.

¹⁷ Zob. Trzydziesty drugi Raport Generalny, CPT/Inf(2023)7, par. 90; Dwudziesty trzeci Raport Generalny, CPT/Inf (2013) 29, par. 73; Dziewiętnasty Raport Generalny, CPT/Inf (2009) 27, par. 82.

¹⁸ Zob. Wspólne Oświadczenie Komitetu Przeciwko Torturom (CAT), Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) i Rady Powierniczej Dobrowolnego Funduszu ONZ na rzecz Ofiar Tortur z 26 czerwca 2022 r., z okazji Międzynarodowego Dnia Pomocy Ofiarom Tortur. Oświadczenie dostępne jest

VI. Obszary wymagające poprawy

A. Warunki bytowe

29. W wizytowanych placówkach Straży Granicznej w Łodzi warunki bytowe były silnie zróżnicowane w zależności od lokalizacji. Pomieszczenia mieszczące się na terenie terminala lotniczego obejmowały 2 pokoje dla osób niezaakceptowanych do wjazdu (o powierzchni 21 m² i 30 m²), z których każdy był wyposażony w 6 łóżek (po 3 łóżka piętrowe w każdym pokoju). W jednym z tych pomieszczeń znajdował się dodatkowo zlewozmywak oraz kącik dla dzieci. Obydwa pomieszczenia pozostawały w bardzo dobrym stanie technicznym. Łazienki w części lotniskowej były utrzymane w bardzo dobrym stanie, nie posiadały progów, dysponowały instalacją przyzywową i w dużej mierze były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (w jednej z nich stwierdzono jedynie brak lustra). Osobom umieszczonym w pomieszczeniach zapewniało wyżywienie dostarczane przez zarządzającego portem oraz pakiety higieniczne, zawierające m.in. ręczniki, szczoteczki do zębów, podpaski i żele pod prysznic.

30. Mimo wysokiego standardu wyposażenia, uciążliwość dla osób zatrzymanych na lotnisku może stanowić specyfika samych pomieszczeń. Pokoje posiadały duże szyby z mlecznego szkła, których nie można było w żaden sposób zasłonić, co przy braku otwieranych okien i oparciu się jedynie na ogólnolotniskowej klimatyzacji stwarzało ryzyko przegrzewania się wewnątrz oraz duchoty. Biorąc pod uwagę, że maksymalny czas przebywania w tych pomieszczeniach wynosi do 7 dni, warunki te – w tym brak widoku na zewnątrz – mogą stanowić dla cudzoziemców poważną dolegliwość. Ponadto w pomieszczeniach do kontroli osobistej i przeszukań brakowało dywaników oraz podkładów higienicznych (flizelinowych).

31. Na terenie terminala lotniczego w Łodzi funkcjonuje pomieszczenie specjalne, określane przez funkcjonariuszy jako „przechowalnia”, przeznaczone do krótkotrwałego pobytu osób zatrzymanych, który – zgodnie z ustaleniami wizytacji – wynosi zazwyczaj kilka godzin, do czasu ich przekazania do policyjnego PdOZ lub strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców. W pomieszczeniu tym umieszczane są przede wszystkim osoby poszukiwane listem gończym, osoby przekazywane Policji, a także cudzoziemcy uznawani za stwarzających zagrożenie, w tym przejawiający zachowania agresywne. Pomieszczenie, określane jako pokój o charakterze zbliżonym do PdOZ, zostało ocenione jako pozostające w bardzo dobrym stanie technicznym, przy czym, ze względu na profil przebywających w nim osób, ma ono surowy charakter i wyposażone jest w rozwiązania o podwyższonym poziomie zabezpieczeń. Nie ma w nim okien, a jego wyposażenie ogranicza się do stolika oraz ławek (siedzisk) trwale

przymocowanych do podłóża. Zapewniono w nim stały nadzór przez monitoring wizyjny, drzwi wyposażono w wizjer, a osoby w nim przebywające mają możliwość wezwania funkcjonariuszy za pomocą instalacji przyzywowej. Z pomieszczeniem powiązana jest toaleta o konstrukcji bezprogowej, która jednak nie została w żaden inny sposób dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

32. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur każda forma detencji, niezależnie od jej charakteru i długości, powinna być w sposób jednoznaczny uregulowana oraz odpowiednio udokumentowana, a jej przebieg powinien odbywać się na jasnych, przejrzystych zasadach, znanych również osobie w niej przebywającej. Brak sformalizowanych reguł funkcjonowania tego rodzaju pomieszczeń zwiększa ryzyko arbitralności działań oraz może prowadzić do naruszeń praw osób pozbawionych wolności. W związku z powyższym konieczne jest określenie zasad pobytu w pomieszczeniach, w których przebywają osoby zatrzymane, w formie regulaminu obejmującego w szczególności prawa i obowiązki osób w nich umieszczonych, zasady sprawowania nadzoru, a także tryb korzystania z podstawowych uprawnień. Niezbędne jest również jednoznaczne ustalenie maksymalnej liczby osób mogących jednocześnie przebywać w takich pomieszczeniach, z uwzględnieniem ich powierzchni oraz warunków technicznych, jak również określenie maksymalnego dopuszczalnego czasu pobytu, a także rejestru osób przebywających w pomieszczeniach. Uregulowanie powyższych kwestii sprzyja zapewnieniu przejrzystości procedur, wzmacnia gwarancje ochrony praw osób zatrzymanych oraz umożliwia skuteczny nadzór nad legalnością i prawidłowością stosowanych praktyk.

33. **Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zwraca się do Komendanta Placówki Straży Granicznej w Łodzi o udzielenie informacji, jaki jest formalny status wspomnianego pomieszczenia specjalnego w strukturze jednostki, w tym czy zostało ono przewidziane w obowiązujących przepisach lub aktach wewnętrznych jako miejsce detencji. Jeśli tak, to KMPT prosi o przesłanie dokumentacji związanej z zasadami funkcjonowania pomieszczenia.**

34. Z ustaleń poczynionych w toku wizytacji wynika, że w placówce Straży Granicznej w Łodzi nie funkcjonuje wyodrębniony magazyn przeznaczony do przechowywania rzeczy osobistych cudzoziemców oraz bielizny pościelowej, spełniający wymogi określone w obowiązujących przepisach. Sposób przechowywania i wydawania pościeli ma charakter prowizoryczny; jak wskazywali funkcjonariusze, pozostaje ona w dyspozycji kierownika zmiany i przechowywana jest w formie jednorazowych kompletów zgromadzonych w worku, bez wyodrębnienia części na pościel czystą i brudną. Również sposób postępowania z rzeczami osobistymi cudzoziemców nie ma charakteru systemowego – w przypadku osób umieszczanych

w pomieszczeniu specjalnym przedmioty te przechowywane są poza ich zasięgiem, bez wskazania miejsca depozytowego przeznaczonego do tego celu.

35. Zgodnie z przepisami, stan prawny dotyczący przechowywania depozytów i pościeli w pomieszczeniach dla cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu, jest ściśle uregulowany i nakłada na Straż Graniczną konkretne wymogi organizacyjne oraz sanitarne. Zgodnie z rozporządzeniem regulującym warunki pobytu cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu na terytorium RP, w skład takich pomieszczeń obligatoryjnie wchodzi magazyn do przechowywania rzeczy cudzoziemców oraz bielizny pościelowej¹⁹. Jednocześnie przepisy precyzują, że magazyn ten powinien być wyraźnie zorganizowany i podzielony na trzy części, przeznaczone odpowiednio na: rzeczy cudzoziemców, czystą bieliznę pościelową oraz brudną pościel²⁰. Dopuszczalne jest jego usytuowanie poza strefą dla cudzoziemców, jednak nie zwalnia to organu z obowiązku jego formalnego wyodrębnienia i właściwego zorganizowania.

36. **KMPT rekomenduje utworzenie wyodrębnionego magazynu przeznaczonego do przechowywania rzeczy cudzoziemców i bielizny pościelowej, podzielonego na części dla rzeczy osobistych, pościeli czystej i brudnej, oraz uregulowanie zasad jego funkcjonowania w formie procedury wewnętrznej.**

37. Z ustaleń wizytatorów wynika, że w pokojach przeznaczonych dla cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu na terytorium RP, nie zapewniono szafek na rzeczy osobiste. W konsekwencji osoby zatrzymane przebywające w tych pomieszczeniach mają swobodny dostęp do swoich bagaży, jednak nie dysponują możliwością ich zabezpieczenia w indywidualnych, zamykanych szafkach.

38. Zgodnie z wcześniej wspomnianym rozporządzeniem, na podmioty zarządzające obiektami nałożono obowiązek zapewnienia w pokojach dla cudzoziemców szafek przeznaczonych na ich przedmioty osobiste²¹.

39. **KMPT zaleca wyposażenie pokoi dla cudzoziemców w indywidualne, zamykane szafki na rzeczy osobiste, umożliwiające ich bezpieczne przechowywanie oraz ograniczające ryzyko utraty lub dostępu osób trzecich.**

40. Zdecydowanie gorsze warunki bytowe odnotowano w wynajmowanych przez Straż Graniczną pomieszczeniach na terenie budynku Aeroklubu. Obiekt ten jest całkowicie niedostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a do pomieszczeń służbowych prowadzą schody. Toaleta znajdująca się w tym budynku również nie była dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dostęp do toalety bywa dodatkowo utrudniony, ponieważ znajduje się ona w dalszej

¹⁹ Zob. § 2 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 kwietnia 2023 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla cudzoziemców, którym odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 808).

²⁰ Tamże, § 5 ust. 1.

²¹ Tamże, § 4 ust. 5.

części korytarza, za zamykanymi na klucz drzwiami i jest współdzielona przez zatrzymanych cudzoziemców oraz funkcjonariuszy, a także przez innych użytkowników obiektu. Zastrzeżenia budzi brak monitoringu w przestrzeniach przebywania cudzoziemców w budynku Aeroklubu. Dodatkowo niewłaściwa infrastruktura oraz brak dozorowanego dostępu elektronicznego (wejście na zwykły klucz) mogą stwarzać ryzyko ucieczki osób zatrzymanych. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od funkcjonariuszy ryzyko to zmaterializowało się w praktyce. Z pozytywnych aspektów infrastruktury Aeroklubu odnotowano natomiast istnienie pokoju przyjaznego dzieciom, który wyposażony był w zabawki i puzzle.

41. Dla pomieszczeń na terenie terminala lotniczego KMPT zaleca, z uwagi na wyposażenie pomieszczeń w nieotwieralne okna z mlecznymi szybami (co sprzyja nagrzewaniu się wewnątrz), zapewnienie odpowiedniej wentylacji i regulacji temperatury oraz – dla osób przebywających na terenie kilka dni – możliwość kontaktu ze światem zewnętrznym.

42. Dla pomieszczeń wynajmowanych w budynku Aeroklubu KMPT rekomenduje:

- wyposażenie korytarzy, na których oczekują zatrzymani cudzoziemcy, oraz pomieszczeń służących do przeprowadzania sprawdzenia prewencyjnego lub kontroli osobistej w system monitoringu wizyjnego, w celu zwiększenia bezpieczeństwa osób zatrzymanych oraz funkcjonariuszy;**
- wprowadzenie elektronicznego, dozorowanego dostępu do strefy Straży Granicznej, eliminującego ryzyko samowolnego oddalenia się osób zatrzymanych;**
- podjęcie działań mających na celu dostosowanie infrastruktury budynku Aeroklubu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w szczególności zapewnienie dostępności pomieszczeń, do których obecnie prowadzą schody, oraz przystosowanie toalet do potrzeb tych osób;**
- zorganizowanie przestrzeni w sposób zapewniający osobom zatrzymanym swobodny i niezwłoczny dostęp do węzła sanitarnego, bez konieczności każdorazowego otwierania zamkniętych na klucz drzwi w dalszej części korytarza oraz bez współdzielenia toalety z personelem.**

43. W obydwu lokalizacjach KMPT zaleca wyposażenie pomieszczeń, w których przeprowadzane jest sprawdzenie prewencyjne lub kontrola osobista osób zatrzymanych, w dywaniki oraz jednorazowe podkłady flizelinowe.

44. Z ustaleń poczynionych w toku wizytacji Placówki Straży Granicznej na Lotnisku w Łodzi wynika, że jednostka nie dysponuje odpowiednim zapasem zastępczej bielizny dla kobiet, w szczególności jednorazowych biustonoszy. W sytuacjach, gdy z przyczyn bezpieczeństwa lub higienicznych funkcjonariusze

podejmują decyzję o odebraniu zatrzymanym kobietom ich własnej bielizny, nie zawsze zapewniany jest im adekwatny asortyment zastępczy. W konsekwencji kobiety mogą pozostawać bez podstawowego elementu garderoby, mimo że obowiązujące regulaminy przewidują konieczność wydania odzieży zastępczej w takich przypadkach.

45. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur brak zapewnienia zatrzymanym kobietom zastępczej bielizny stanowi poważne uchybienie w zakresie poszanowania ich godności. Pozbawienie tego elementu odzieży może prowadzić do poczucia upokorzenia, dyskomfortu oraz zwiększonego stresu związanego z detencją, a także negatywnie wpływać na poczucie bezpieczeństwa osób zatrzymanych. Taka praktyka, zwłaszcza w przypadku braku realnej alternatywy, może być oceniana jako przejaw poniżającego traktowania.

46. **KMPT rekomenduje zapewnienie stałej dostępności zastępczej bielizny dla kobiet, w szczególności jednorazowych biustonoszy.**

47. Posiłki oferowane osobom zatrzymanym pochodzą z lokalu gastronomicznego znajdującego się na terenie ogólnodostępnym w obrębie budynku lotniska. Jak wynika z ustaleń KMPT, organizację i dostarczanie wyżywienia w pomieszczeniach znajdujących się na terenie terminala lotniczego zapewnia zarządzający portem. Analiza udostępnionej karty dań wskazuje, że oferta lokalu umożliwia w pewnym zakresie dostosowanie posiłków do podstawowych preferencji żywieniowych osób zatrzymanych, w szczególności w przypadku diety wegetariańskiej oraz potrzeby wyeliminowania wieprzowiny. W menu znajdują się dania bezmięsne, takie jak pierogi, sałatka grecka, ser camembert z frytkami czy dania śniadaniowe na bazie jaj, a także potrawy oparte na drobiu lub rybach.

48. KMPT ocenia różnicowanie oraz poziom wyżywienia zapewnianego osobom zatrzymanym zasadniczo jako dobry. Udostępniona karta dań pozwala na wybór posiłków o różnym charakterze, w tym dań bezmięsnych oraz alternatyw dla osób niespożywających wieprzowiny. Można tylko zauważyć, że choć dostępne menu pozwala na podstawowe dostosowanie posiłku do części potrzeb żywieniowych osób zatrzymanych, zapewnienie pełnowartościowego ciepłego posiłku osobom stosującym dietę wegańską może być utrudnione i wymagać każdorazowej indywidualnej weryfikacji składu oraz sposobu przygotowania posiłku.

49. CPT podkreśla, że wyżywienie zapewniane cudzoziemcom pozbawionym wolności powinno w pełni uwzględniać ich nawyki żywieniowe oraz wymogi religijne. Komitet wskazał, że osoby zatrzymane powinny mieć realną możliwość wyboru posiłków odpowiadających ich potrzebom, w tym wynikającym z przekonań religijnych lub stosowanej diety²².

²² Zob. Raport CPT z wizyty w Słowacji, CPT/Inf (2025) 09, par. 119; Raport CPT z wizyty we Włoszech, CPT/Inf (2024) 34, par. 33; Raport CPT z wizyty w Danii, CPT/Inf (2019) 35, par. 118.

50. **KMPT rekomenduje zapewnienie osobom zatrzymanym niespożywającym produktów pochodzenia zwierzęcego możliwości otrzymania pełnowartościowego posiłku wegańskiego.**

B. Prawo do informacji

51. Z ustaleń poczynionych w toku analizy dokumentacji wynika, że w obcojęzycznych wersjach pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego cudzoziemca występują poważne nieprawidłowości związane z odwoływaniem się do nieaktualnych podstaw prawnych. W szczególności w wersji niemieckiej pouczenie oparto na przepisach uchylonej ustawy o cudzoziemcach z 1997 r., natomiast w wersji włoskiej wskazano regulacje wynikające z nieobowiązującej już ustawy z 2003 r. Ponadto w dokumentacji odnotowano stosowanie nieaktualnego nazewnictwa państw, w tym użycie określenia „Macedonia” zamiast obowiązującej nazwy „Republika Macedonii Północnej”.

52. Analiza pakietu informacyjnego przekazywanego cudzoziemcom, którym odmówiono wjazdu na terytorium RP, wykazała niespójności w zakresie wskazywanych podstaw prawnych. W części wersji językowych prawidłowo powołano się na obowiązujący art. 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399, natomiast wersje hiszpańska i francuska nadal odwołują się do uchylonego rozporządzenia nr 562/2006. W konsekwencji cudzoziemcy korzystający z tych wersji są informowani o warunkach wjazdu na podstawie nieaktualnego art. 5 ust. 1, zamiast obowiązującego art. 6 ust. 1 Kodeksu granicznego Schengen.

53. W opinii KMPT kluczowe znaczenie ma zapewnienie cudzoziemcom dostępu do informacji dotyczących ich sytuacji prawnej oraz przysługujących im uprawnień. Informacje przekazywane cudzoziemcom w toku postępowania dotyczącego odmowy wjazdu powinny być spójne, aktualne i oparte na obowiązujących przepisach prawa. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na sytuację cudzoziemca, który znajduje się w warunkach ograniczonej swobody przemieszczania się, często nie zna języka polskiego ani krajowego lub unijnego systemu prawnego, a jednocześnie musi podejmować decyzje dotyczące ewentualnego skorzystania ze środków odwoławczych. Posługiwanie się pouczeniami odwołującymi się do uchylonych aktów prawnych może wprowadzać cudzoziemców w błąd, osłabiać gwarancyjny charakter przekazywanych informacji oraz utrudniać im skuteczną ochronę swoich praw.

54. Zgodnie ze standardami CPT każda osoba zatrzymana powinna zostać w pełni poinformowana o przysługujących jej podstawowych prawach już od pierwszych chwil pozbawienia wolności. Szczególne znaczenie ma przy tym nie tylko samo przekazanie pouczenia, lecz także upewnienie się, że osoba zatrzymana

rzeczywiście rozumie jego treść. Obowiązek zapewnienia skutecznego i zrozumiałego poinformowania o prawach spoczywa na funkcjonariuszach Straży Granicznej²³.

55. Zastrzeżenia budzi również stan oraz spójność danych teleadresowych organizacji pozarządowych pełniących funkcję punktów kontaktowych dla cudzoziemców. Wersje dokumentów skorelowane ze starszą podstawą prawną (m.in. francuska, hiszpańska) zawierają całkowicie zdezaktualizowane dane adresowe Stowarzyszenia Interwencji Prawnej (SIP) i wskazują lokalizację przy al. 3 Maja 12 lok. 510 w Warszawie. Z kolei nowsze szablony (m.in. polska, angielska, ukraińska) podają nowszy adres rejestrowy – przy ul. Siedmiogrodzkiej 5/51. W pouczeniach wskazano również nieaktualny adres Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, gdzie organizacja figuruje pod dawnym adresem: ul. Zgoda 11, 00-018 Warszawa.

56. Analiza klauzuli informacyjnej przekazywanej osobom, którym wydawana jest decyzja o nakazie przebywania w określonym miejscu do czasu opuszczenia terytorium RP, wykazała, że dokument zawiera nieaktualny adres organu nadzorczego właściwego w sprawach ochrony danych osobowych. W treści klauzuli wskazano możliwość wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych pod adresem ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa. Tymczasem zgodnie z aktualnymi informacjami publikowanymi przez UODO korespondencję do Urzędu należy kierować na adres: ul. Stanisława Moniuszki 1A, 00-014 Warszawa.

57. KMPT zwraca również uwagę na to, jak istotne znaczenie ma jednolitość, aktualność i możliwość praktycznego wykorzystania materiałów informacyjnych przekazywanych cudzoziemcom. Nieaktualność danych może prowadzić do skierowania korespondencji pod niewłaściwy adres, opóźnienia kontaktu, a w konsekwencji do utrudnienia cudzoziemcom skorzystania z pomocy prawnej, złożenia skargi lub podjęcia innych działań służących ochronie ich praw. Ryzyko to jest szczególnie istotne w przypadku osób, którym odmówiono wjazdu na terytorium RP, ponieważ znajdują się one w sytuacji ograniczonej swobody działania i mają zmniejszoną możliwość samodzielnej weryfikacji przekazywanych im informacji.

58. CPT konsekwentnie podkreśla, że skuteczne mechanizmy skargowe stanowią jeden z podstawowych elementów systemu zapobiegania torturom i innym formom niewłaściwego traktowania. W ocenie Komitetu samo formalne przyznanie osobom pozbawionym wolności określonych praw nie jest wystarczające, jeżeli osoby te nie są o nich rzetelnie informowane oraz nie mają zapewnionej realnej możliwości skorzystania z dostępnych środków ochrony. Dostęp do procedury skargowej powinien być bezpośredni, bezpieczny i poufny, tak aby osoba pozostająca pod nadzorem funkcjonariuszy mogła zwrócić się do właściwego organu bez obawy przed negatywnymi konsekwencjami²⁴.

²³ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, par. 28.

²⁴ Zob. Wyciąg z Siódmego Sprawozdania Ogólnego, opublikowany w 1997 r., CPT/Inf(97)10-part,

59. **KMPT rekomenduje przeprowadzenie kompleksowego przeglądu i aktualizacji dokumentacji przekazywanej cudzoziemcom, w szczególności pouczeń, klauzul informacyjnych oraz wykazów instytucji i organizacji pomocowych. Weryfikacja powinna obejmować zarówno zgodność tych dokumentów z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa, jak również poprawność i aktualność danych teleadresowych podmiotów, o których cudzoziemcy są informowani.**

60. Analiza zasad udzielania pomocy prawnej przez Klinikę Prawa Uniwersytetu Warszawskiego oraz informacje uzyskane telefonicznie wskazują, że porady prawne udzielane są co do zasady wyłącznie w siedzibie kliniki, po wcześniejszym umówieniu spotkania oraz po złożeniu wymaganych dokumentów. Zgodnie z regulaminem pomoc świadczona jest przez studentów pod nadzorem koordynatora, a podstawę porady stanowi pisemna opinia przygotowana przez studenta i zaakceptowana przez opiekuna, co z natury rzeczy wydłuża czas jej uzyskania. W przypadku cudzoziemca, któremu odmówiono wjazdu na terytorium RP, skorzystanie z tej formy pomocy może być bardzo utrudnione, jeżeli nie niemożliwe.

61. KMPT podkreśla, że każda dostępna forma nieodpłatnej pomocy prawnej dla cudzoziemców jest potrzebna i pożądana, jednak wskazanie tej instytucji w materiałach informacyjnych jako realnego źródła pomocy w sytuacji odmowy wjazdu może wprowadzać cudzoziemców w błąd lub powodować zamęt informacyjny.

62. **KMPT rekomenduje usunięcie Kliniki Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z listy instytucji wskazywanych cudzoziemcom jako źródło pomocy prawnej w przypadku odmowy wjazdu na terytorium RP albo jednoznaczne doprecyzowanie w materiałach informacyjnych, że skorzystanie z tej formy pomocy wymaga osobistego stawiennictwa w siedzibie kliniki oraz wcześniejszego umówienia spotkania.**

C. Niestandardowe formy unieruchomienia

63. W wynajmowanych pomieszczeniach budynku Aeroklubu zespół wizytujący stwierdził stosowanie niestandardowych rozwiązań służących do zabezpieczania osób zatrzymanych przed samowolnym oddaleniem się. Do krzeseł ustawionych na korytarzu, na którym cudzoziemcy oczekują na przeprowadzenie czynności administracyjnych, przymocowane były linki wykonane z drutu, umożliwiające przypięcie rąk lub kajdanek osoby zatrzymanej. Ponadto w ścianach korytarza zamontowano metalowe pochwyty, do których możliwe było przykuwanie zatrzymanych kajdankami. Jak wyjaśniło kierownictwo placówki, rozwiązania te zostały wprowadzone w związku z brakiem dozorowanego dostępu do pomieszczeń Straży

Granicznej oraz wcześniejszym przypadkiem samowolnego oddalenia się cudzoziemca z miejsca prowadzonych czynności. Jednocześnie wskazano, że wobec osób spokojnych i wykonujących polecenia tego rodzaju zabezpieczenia co do zasady nie są stosowane, co potwierdziła obserwacja zespołu wizytującego.

64. Zdaniem KMPT stosowanie tego rodzaju niestandardowych rozwiązań służących unieruchamianiu osób zatrzymanych budzi poważne zastrzeżenia. Przytwierdzanie cudzoziemców do elementów wyposażenia lub infrastruktury, takich jak krzesła czy metalowe pochwytory zamontowane w ścianie, nie powinno zastępować właściwych rozwiązań organizacyjnych i technicznych zapewniających bezpieczeństwo w miejscu prowadzenia czynności. Tego rodzaju praktyka może naruszać godność osób zatrzymanych, zwiększać ryzyko arbitralnego stosowania środków przymusu oraz utrudniać skuteczny nadzór nad ich użyciem, zwłaszcza w sytuacji braku monitoringu wizyjnego w korytarzu, w którym osoby te oczekują na czynności.

65. Zdaniem CPT stosowanie środków przymusu wobec osób pozbawionych wolności powinno mieć charakter wyjątkowy, być ściśle uregulowane, proporcjonalne do rzeczywistego zagrożenia oraz podlegać odpowiedniemu nadzorowi i dokumentowaniu. Komitet konsekwentnie krytycznie ocenia praktyki polegające na unieruchamianiu osób w sposób nieformalny, prowizoryczny lub z wykorzystaniem elementów infrastruktury nieprzeznaczonych do tego celu. Tego rodzaju rozwiązania zwiększają ryzyko nadużyć, mogą prowadzić do poniżającego traktowania oraz stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia osoby unieruchomionej. W ocenie CPT środki przymusu nie mogą być stosowane jako substytut właściwych rozwiązań organizacyjnych, kadrowych lub technicznych zapewniających bezpieczeństwo w miejscu detencji²⁵.

66. KMPT rekomenduje odstąpienie od stosowania niestandardowych form unieruchamiania osób zatrzymanych przez przypinanie ich do elementów wyposażenia lub infrastruktury oraz zapewnienie rozwiązań organizacyjnych i technicznych umożliwiających bezpieczne prowadzenie czynności z cudzoziemcami w warunkach poszanowania ich godności.

D. Kontakt z adwokatem

67. Z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy oraz analizy dokumentacji wynika, że zatrzymani cudzoziemcy są informowani o przysługującym im prawie do kontaktu z adwokatem lub pełnomocnikiem. Placówka nie dysponuje jednak gotową listą adwokatów lub radców prawnych, która mogłaby zostać udostępniona osobie zatrzymanej. W praktyce, jeżeli cudzoziemiec ma własnego pełnomocnika lub zna jego numer telefonu, umożliwia mu się nawiązanie kontaktu.

²⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Czechach CPT/Inf (2025) 11, par. 176; Raport CPT z wizyty w Słowacji, CPT/Inf (2025) 09, par. 20; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (2021) 27, par. 17.

W sytuacji, gdy osoba zatrzymana pamięta jedynie imię i nazwisko prawnika albo nazwę kancelarii, funkcjonariusze podejmują działania zmierzające do ustalenia danych kontaktowych, m.in. przez wyszukiwanie ich w internecie. Żądania dotyczące kontaktu są odnotowywane w dokumentacji zatrzymanych, co zostało potwierdzone przez zespół wizytujący w toku analizy akt.

68. Zdaniem KMPT dostęp osoby zatrzymanej do prawnika nie powinien być ujmowany wyłącznie w kategoriach udzielania pomocy prawnej w toku postępowania karnego, lecz jako jedna z fundamentalnych gwarancji prewencji tortur i innych form złego traktowania, na co konsekwentnie wskazują SPT oraz CPT²⁶.

69. **KMPT rekomenduje sporządzenie i udostępnianie wykazu adwokatów i radców prawnych, opracowanego w porozumieniu z właściwymi Okręgowymi Radami Adwokackimi i Radców Prawnych. Wykaz powinien zawierać aktualne dane kontaktowe, w szczególności numery telefonów, oraz obejmować osoby deklarujące gotowość świadczenia pomocy prawnej cudzoziemcom pozostającym w dyspozycji Straży Granicznej. Lista powinna również wskazywać, którzy adwokaci i radcowie prawni świadczą pomoc prawną z urzędu, a którzy wyłącznie odpłatnie.**

E. Personel

70. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że placówka funkcjonuje w warunkach istotnych niedoborów kadrowych oraz wysokiego obciążenia bieżącymi zadaniami. Formalnie jednostka dysponuje 124 etatami funkcjonariuszy, 6 etatami pracowników cywilnych oraz 2 etatami poza strukturą. W czasie wizytacji faktyczna obsada wynosiła jednak 100 funkcjonariuszy, co oznaczało około 24 wakaty. Największe braki kadrowe dotyczyły Zespołu ds. Kontroli Legalności Zatrudnienia, w którym nieobsadzone pozostawały 4 stanowiska. Po 2 wakaty odnotowano również m.in. w Zespole Kontroli Ruchu Granicznego, Zespole Interwencji Specjalnych, Zespole ds. Migracji oraz Zespole ds. Działań Kontrolno-Weryfikacyjnych. Realną dostępność personelu dodatkowo ograniczały długotrwałe nieobecności 6 funkcjonariuszy. Rozmówcy wskazywali, że problemem jednostki jest nie tylko liczba nieobsadzonych etatów, lecz także struktura organizacyjna, która w ich ocenie nie odpowiada obecnej skali i charakterowi zadań.

71. Szczególnie obciążające dla placówki są sprawy dotyczące cudzoziemców zatrzymywanych przez Policję na terenie województwa łódzkiego, których dalsza obsługa administracyjna i detencyjna spoczywa na Straży Granicznej. Funkcjonariusze zwracali uwagę, że zatrzymani cudzoziemcy są dowożeni do placówki przez

²⁶ Zob. Raporty SPT z wizyt na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, par. 39 oraz CAT/OP/UKR/3, par. 50–52; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf. (2018) 39, par. 23; Dwudziesty Pierwszy Raport Generalny CPT, CPT/Inf. (2011) 28, par. 18–25.

28 jednostek Policji z całego województwa, podczas gdy ich przejmowaniem i dalszą weryfikacją zajmuje się 7 funkcjonariuszy zespołu weryfikacyjnego. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na specyfikę województwa łódzkiego, będącego dużym ośrodkiem logistycznym i gospodarczym, obejmującym m.in. strefy w Strykowie, Kutnie i Pabianicach, w których zatrudniona jest znaczna liczba cudzoziemców. Skalę obciążenia potwierdzają również dane dotyczące analizy przeciążenia pracą, według których łódzka placówka osiąga jeden z najwyższych wskaźników w kraju. Funkcjonariusze wykonują zadania w systemie 8- i 12-godzinnym, przy czym ich praca obejmuje nie tylko czynności związane z zatrzymaniami i konwojami do strzeżonych ośrodków, lecz także prowadzenie licznych postępowań administracyjnych. Tylko w 2025 r. placówka wydała ponad 400 decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Równolegle funkcjonariusze realizują zadania z zakresu kontroli legalności pobytu i zatrudnienia, przeprowadzają wywiady środowiskowe, sporządzają opinie dla uczelni, prowadzą konsultacje wizowe oraz przygotowują opinie dla wojewody. Kwestię wysokiego obciążenia pracą dodatkowo pogłębia rotacja personelu. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że wynagrodzenie nie stanowi obecnie głównej przyczyny rezygnacji ze służby. Rozmówcy wskazywali natomiast, że młodzi funkcjonariusze, po zetknięciu się z realiami obciążającej psychicznie służby konwojowej, niejednokrotnie odchodzą już po kilku miesiącach. Trudną sytuację kadrową potęguje konieczność comiesięcznego kierowania 3–4 funkcjonariuszy do ochrony granicy wschodniej lub zachodniej w ramach rotacyjnych, dwutygodniowych oddelegowań.

72. W ocenie KMPT tak znaczne obciążenie zadaniami, przy jednoczesnych brakach kadrowych i ograniczonej obsadzie komórek odpowiedzialnych za obsługę cudzoziemców, może negatywnie wpływać zarówno na warunki pełnienia służby, jak i na terminowość oraz jakość realizowanych czynności wobec osób zatrzymanych. Zbyt mała liczba personelu oraz przeciążenie obowiązkami zwiększają również ryzyko wystąpienia nieprawidłowości organizacyjnych i proceduralnych, w tym sytuacji mogących prowadzić do naruszenia praw osób pozbawionych wolności lub ich niewłaściwego traktowania. Odpowiednia obsada kadrowa stanowi bowiem jeden z podstawowych warunków zapewnienia bezpieczeństwa, właściwego nadzoru, rzetelnego dokumentowania czynności oraz sprawnej realizacji gwarancji przysługujących osobom zatrzymanym.

73. SPT wskazuje, że właściwy poziom obsady kadrowej w miejscach pozbawienia wolności ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa osób zatrzymanych oraz personelu. Wpływa on również na możliwość prawidłowej organizacji codziennej pracy i funkcjonowania placówki jako całości. Adekwatna liczba funkcjonariuszy ogranicza ponadto ryzyko wypalenia zawodowego i pozwala personelowi w pełni

wykorzystywać posiadane kompetencje, zamiast koncentrować się wyłącznie na bieżącym wykonywaniu podstawowych obowiązków²⁷.

74. KMPT rekomenduje Komendantowi Głównemu Straży Granicznej przeprowadzenie analizy struktury organizacyjnej oraz obsady kadrowej Placówki SG w Łodzi pod kątem dostosowania ich do aktualnej skali i charakteru realizowanych zadań i podjęcie działań zmierzających do zapewnienia jednostce zasobów kadrowych adekwatnych do rzeczywistego obciążenia obowiązkami.

75. KMPT pozytywnie ocenia dostrzeganie przez formację znaczenia ochrony zdrowia psychicznego funkcjonariuszy, zwłaszcza w kontekście wysokiego obciążenia zadaniami oraz stresu związanego z realizacją czynności służbowych. Jednostka zapewnia funkcjonariuszom dostęp do wsparcia psychologicznego, w tym możliwość rozmowy z psycholożkami w odpowiednio przygotowanym pomieszczeniu, funkcjonowanie całodobowej linii wsparcia interwencyjnego dla funkcjonariuszy i ich rodzin, a także możliwość skorzystania, po uzyskaniu skierowania lekarskiego, z dwutygodniowych turnusów rehabilitacyjnych o charakterze antystresowym.

76. W ocenie KMPT właściwie prowadzona superwizja umożliwia pracownikom omówienie trudności, obaw i napięć pojawiających się w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych. Stanowi to istotny element przeciwdziałania przeciążeniu i wypaleniu zawodowemu oraz sprzyja długofalowemu, efektywnemu wykonywaniu pracy. Ma to szczególne znaczenie w przypadku funkcjonariuszy, którzy w toku służby mają kontakt z sytuacjami stresującymi i obciążającymi emocjonalnie.

77. W ocenie CPT szczególnej uwagi wymaga ochrona zdrowia psychicznego funkcjonariuszy realizujących zadania eskortowe, w tym związane z przymusowym wydalaniem cudzoziemców. Komitet wskazuje, że dobór personelu do tego rodzaju zadań powinien uwzględniać element oceny psychologicznej, a organizacja służby powinna ograniczać ryzyko wyczerpania zawodowego oraz negatywnych skutków rutyny. W tym celu konieczne jest m.in. powierzanie obowiązków eskortowych funkcjonariuszom zgłaszającym gotowość do ich wykonywania, zapewnienie rotacji personelu, dbanie o zachowanie przez funkcjonariuszy odpowiedniego dystansu emocjonalnego wobec realizowanych czynności oraz umożliwienie im korzystania ze specjalistycznego wsparcia psychologicznego²⁸.

78. KMPT rekomenduje zapewnienie funkcjonariuszom regularnego dostępu do superwizji prowadzonej przez odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów, w szczególności funkcjonariuszom realizującym zadania związane z zatrzymywaniem, konwojowaniem i obsługą cudzoziemców.

²⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Szwecji, CAT/OP/SWE/1, par. 140.

²⁸ Zob. Dwudziesty Trzeci Raport Generalny, CPT/Inf (2013) 29, par. 69.

F. Szkolenia

79. Z informacji przekazanych zespołowi wizytującemu wynika, że system szkoleń jest istotnym elementem funkcjonowania Placówki SG w Łodzi. Z uwagi na specyfikę realizowanych zadań, obejmujących m.in. kontrolę legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców, prowadzenie postępowań administracyjnych, wykonywanie czynności wobec osób zatrzymanych, organizowanie konwojów oraz działania związane z bezpieczeństwem lotnictwa cywilnego, odpowiednie przygotowanie i praktyczne funkcjonariuszy ma szczególne znaczenie dla wykonywania obowiązków i poszanowania praw osób pozostających w dyspozycji SG.

80. Funkcjonariusze regularnie uczestniczą w szkoleniach organizowanych przez Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie oraz Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych SG w Lubaniu. Część szkoleń prowadzona jest również w formule e-learningowej, w tym przez Agencję Frontex. Tematyka szkoleń obejmuje szerokie spektrum zagadnień. Funkcjonariusze uczestniczyli m.in. w szkoleniach dotyczących:

- działań interwencyjnych wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w portach lotniczych i na pokładach statków powietrznych;
- zasad pełnienia służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych;
- procedur związanych z doprowadzaniem cudzoziemców;
- praw podstawowych i ochrony praw człowieka;
- prowadzenia czynności dowodowych i przesłuchań.

81. Niezależnie od szkoleń organizowanych centralnie placówka prowadzi również własne działania szkoleniowe. Zespół wizytujący ustalił, że w latach 2025–2026 szczególny nacisk położono na zagadnienia bezpośrednio związane z bieżącą działalnością jednostki. Największą grupę funkcjonariuszy objęły szkolenia dotyczące doprowadzania cudzoziemców oraz sporządzania dokumentacji w systemach teleinformatycznych. Organizowano także szkolenia poświęcone:

- zasadom zatrzymywania osób;
- dokumentowaniu podejmowanych czynności;
- procedurom związanym z czasowym ograniczeniem prawa do azylu;
- przeprowadzaniu kontroli osobistych i przeszukań;
- stosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

82. Funkcjonariusze uczestniczyli również w ćwiczeniach praktycznych dotyczących stosowania siły fizycznej oraz kajdanek.

83. KMPT pozytywnie ocenia fakt prowadzenia szkoleń, jak i uwzględnianie w programach zagadnień związanych z ochroną praw człowieka oraz postępowaniem wobec cudzoziemców. W ocenie Krajowego Mechanizmu regularne podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy stanowi jeden z podstawowych środków zapobiegania niewłaściwemu traktowaniu osób pozbawionych wolności oraz ograniczania ryzyka błędów proceduralnych. KMPT dostrzega również zasadność dalszego rozwijania

oferty szkoleniowej funkcjonariuszy przez uwzględnienie zagadnień związanych z międzynarodowymi standardami prewencji tortur oraz innymi formami niewłaściwego traktowania. W szczególności warto rozważyć organizację szkoleń dotyczących standardów wypracowanych przez ONZ, CPT i SPT, znajomości Protokołu stambulskiego, zapobiegania przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć (Sexual and Gender-Based Violence – SGBV)²⁹, a także komunikacji interpersonalnej i technik deeskalacji konfliktów. W ocenie KMPT wiedza i umiejętności z tego zakresu mogą przyczynić się do dalszego wzmacniania ochrony praw osób pozostających w dyspozycji SG oraz wspierać funkcjonariuszy w wykonywaniu obowiązków służbowych w sytuacjach wymagających szczególnej wrażliwości i profesjonalizmu.

84. KMPT rekomenduje poszerzenie oferty szkoleniowej funkcjonariuszy o zagadnienia związane z międzynarodowymi standardami prewencji tortur i innych form niewłaściwego traktowania, Protokołem stambulskim, zapobieganiem przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć (SGBV), komunikacją interpersonalną oraz technikami deeskalacji konfliktów.

85. W trakcie rozmów z funkcjonariuszami ustalono, że komunikacja z cudzoziemcami podczas czynności administracyjnych realizowanych na terenie placówki co do zasady nie następuje większych trudności. W razie potrzeby korzystają oni ze wsparcia tłumaczy, zarówno w formie telefonicznej, jak i za pośrednictwem połączeń wideo, co w ocenie rozmówców pozwala na skuteczne porozumiewanie się także w przypadku mniej rozpowszechnionych języków. Jednocześnie funkcjonariusze wskazywali na istotne trudności związane z zapewnieniem wsparcia tłumaczeniowego podczas działań prowadzonych poza siedzibą placówki. Problem ten dotyczy przede wszystkim interwencji realizowanych w warunkach wymagających natychmiastowego działania, zwłaszcza w godzinach wieczornych i nocnych, kiedy dostęp do tłumaczy jest ograniczony. W takich sytuacjach możliwości szybkiego nawiązania kontaktu z tłumaczem są niewielkie, co może utrudniać sprawną komunikację z cudzoziemcami na początkowym etapie podejmowanych czynności.

86. W ocenie KMPT wyposażenie funkcjonariuszy Straży Granicznej realizujących działania w terenie w mobilne urządzenia do automatycznego tłumaczenia mogłoby w istotny sposób usprawnić komunikację z cudzoziemcami na wstępnym etapie interwencji. Choć rozwiązania tego rodzaju nie zastępują profesjonalnego tłumaczenia w czynnościach wywołujących skutki prawne, mogą stanowić użyteczne narzędzie wspierające porozumiewanie się w podstawowym

²⁹ Zob. Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR), Quick Guide on Preventing and Addressing Sexual and Gender-Based Violence in Places of Deprivation of Liberty, Warszawa 2024 (dostęp: <https://odihr.osce.org/odihr/575491>) oraz Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR), Preventing and Addressing Sexual and Gender-based Violence in Places of Deprivation of Liberty: Standards, Approaches and Examples from the OSCE Region, Warszawa 2019 (dostęp: <https://odihr.osce.org/odihr/427448>).

zakresie, umożliwiając ustalenie najważniejszych okoliczności sprawy, przekazanie prostych poleceń czy uzyskanie niezbędnych informacji. W sytuacji rosnącej różnorodności językowej osób przekraczających granicę oraz ograniczonej dostępności tłumaczy, zwłaszcza poza godzinami urzędowania, wykorzystanie tego typu urządzeń mogłoby przyczynić się do zwiększenia efektywności działań funkcjonariuszy oraz ograniczenia przypadków, w których konieczne jest przewożenie cudzoziemców do placówki wyłącznie w celu przezwyciężenia bariery językowej.

87. CPT pozytywnie ocenia wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi technologicznych wspierających komunikację z cudzoziemcami, wskazując, że elektroniczne translatory, aplikacje mobilne oraz internetowe programy tłumaczeniowe mogą stanowić skuteczne wsparcie w przełamywaniu barier językowych podczas realizacji czynności służbowych. Komitet podkreśla ich praktyczną użyteczność w codziennej pracy funkcjonariuszy, a w niektórych przypadkach rekomenduje rozważenie ich wdrożenia jako stałego elementu wyposażenia jednostek mających kontakt z osobami nieposługującymi się językiem kraju przyjmującego³⁰.

88. **KMPT rekomenduje Komendantowi Placówki Straży Granicznej w Łodzi zakup translatorów mobilnych oraz wyposażenie w nie w pierwszej kolejności funkcjonariuszy realizujących czynności służbowe w terenie.**

89. **KMPT rekomenduje Komendantowi Głównemu Straży Granicznej zapewnienie środków finansowych na zakup mobilnych translatorów elektronicznych przeznaczonych do wykorzystania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej podczas realizacji czynności służbowych wobec cudzoziemców.**

VII. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca

Komendantowi Placówki Straży Granicznej w Łodzi:

1. Zapewnienie odpowiedniej wentylacji i regulacji temperatury w pomieszczeniach dla cudzoziemców zlokalizowanych na terenie terminala lotniczego oraz stworzenie osobom przebywającym w nich przez kilka dni możliwości kontaktu ze światem zewnętrznym.
2. Utworzenie wyodrębnionego magazynu przeznaczonego do przechowywania rzeczy cudzoziemców i bielizny pościelowej, podzielonego na części dla rzeczy osobistych, pościeli czystej i brudnej, oraz uregulowanie zasad jego funkcjonowania w formie procedury wewnętrznej.

³⁰ Zob. Raport CPT z wizyty w Słowenii, CPT/Inf (2025) 13, par. 64; Raport CPT z wizyty w Danii, CPT/Inf (2024) 38, par. 58; Raport CPT z wizyty na Węgrzech CPT/Inf (2024) 36, par. 88.

3. Wyposażenie pokoi dla cudzoziemców w indywidualne, zamykane szafki na rzeczy osobiste.
4. Wyposażenie korytarzy i pomieszczeń wykorzystywanych do prowadzenia czynności z cudzoziemcami na terenie budynku Aeroklubu w system monitoringu wizyjnego.
5. Wprowadzenie elektronicznego, dozorowanego dostępu do strefy Straży Granicznej w budynku Aeroklubu.
6. Podjęcie działań mających na celu dostosowanie infrastruktury budynku Aeroklubu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
7. Zorganizowanie przestrzeni w sposób zapewniający osobom zatrzymanym swobodny i niezwłoczny dostęp do węzła sanitarnego.
8. Wyposażenie pomieszczeń, w których przeprowadzane jest sprawdzenie prewencyjne lub kontrola osobista osób zatrzymanych, w dywaniki oraz jednorazowe podkłady flizelinowe.
9. Zapewnienie stałej dostępności zastępczej bielizny dla kobiet, w szczególności jednorazowych biustonoszy.
10. Zapewnienie osobom zatrzymanym niespożywającym produktów pochodzenia zwierzęcego możliwości otrzymania pełnowartościowego posiłku wegańskiego.
11. Przeprowadzenie kompleksowego przeglądu i aktualizacji dokumentacji przekazywanej cudzoziemcom, w szczególności pouczeń, klauzul informacyjnych oraz wykazów instytucji i organizacji pomocowych.
12. Usunięcie Kliniki Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z listy instytucji wskazywanych cudzoziemcom jako źródło pomocy prawnej w przypadku odmowy wjazdu na terytorium RP albo jednoznaczne doprecyzowanie warunków korzystania z tej formy pomocy.
13. Odstąpienie od stosowania niestandardowych form unieruchamiania osób zatrzymanych przez przypinanie ich do elementów wyposażenia lub infrastruktury oraz zapewnienie alternatywnych rozwiązań organizacyjnych i technicznych.
14. Sporządzenie i udostępnianie wykazu adwokatów i radców prawnych, opracowanego w porozumieniu z właściwymi samorządami zawodowymi.
15. Wyposażenie w pierwszej kolejności funkcjonariuszy realizujących czynności służbowe w terenie w mobilne translatory elektroniczne, wspomagające komunikację z cudzoziemcami nieposługującymi się językiem polskim.

16. Zapewnienie funkcjonariuszom regularnego dostępu do superwizji prowadzonej przez odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów, w szczególności funkcjonariuszom realizującym zadania związane z zatrzymywaniem, konwojowaniem i obsługą cudzoziemców.
17. Poszerzenie oferty szkoleniowej funkcjonariuszy o zagadnienia związane z międzynarodowymi standardami prewencji tortur i innych form niewłaściwego traktowania, Protokołem stambulskim, zapobieganiem przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć (SGBV), komunikacją interpersonalną oraz technikami deeskalacji konfliktów.

Komendantowi Głównemu Straży Granicznej:

1. Przeprowadzenie analizy struktury organizacyjnej oraz obsady kadrowej Placówki Straży Granicznej w Łodzi pod kątem dostosowania ich do aktualnej skali i charakteru realizowanych zadań oraz podjęcie działań zmierzających do zapewnienia jednostce zasobów kadrowych adekwatnych do rzeczywistego obciążenia obowiązkami.
2. Zapewnienie środków finansowych na zakup mobilnych translatorów elektronicznych, przeznaczonych do wykorzystania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej podczas realizacji czynności służbowych wobec cudzoziemców.

VIII. Informacje dodatkowe

KMPT zwraca się do Komendanta Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej o informację o podjętych działaniach, o których mowa w pkt 24 raportu, oraz do Komendanta Placówki Straży Granicznej w Łodzi z prośbą o udzielenie informacji, o których mowa w pkt 33 raportu.

Opracował: Marcin Imszenik

Za Zespół podpisuje:

Katarzyna Kopystyńska

Zastępczyni Dyrektora Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/